

Juhász Dániel

Mi történik egy magyarul nem beszélő külföldi diákkal, amikor bekerül a magyar oktatási rendszerbe? Kik azok a migráns háttérű gyerekek, akik beiratkozhatnak a magyar iskolákba? Hogyan érvényesül a bevándorló tanulók integrációja a gyakorlatban? Egyebek mellett ezekkel a kérdésekkel is foglalkoztak szakértők a Társaság a Szabadságjogokért szerda esti "Szomszédunk a menekült - Az iskola" című kerekasztal-beszélgetésén.

Minden gyereknek joga van az ingyenes közoktatáshoz, így a magyar állam kötelessége, hogy mindenkinek biztosítsa az ehhez való hozzáférést - a magyar állampolgárságú gyerekek mellett a hosszabb ideig nálunk tartózkodó külföldi gyerekeknek is.

Az elmúlt két évben kialakult migrációs helyzet újabb kihívás elé állította az amúgy is megtépázott magyar oktatási rendszert, hiszen a tankötelezettség minden kiskorúra kiterjed. **Az államnak nincs joga arra, hogy akár egy elhúzódnó menedékjogi eljárás miatt megfélemezzen az érintett gyerekekről.**

A magyar közoktatásban azok a **migráns háttérű gyerekek** vehetnek részt, akik nemzetközi védelemben, menekülti, oltalmazotti státusszal vagy más, jogszerű tartózkodásra jogosító engedéllyel rendelkeznek. Ők mind iskolakötelesek, tehát előbb-utóbb be kell kerülniük a rendszerbe. Ugyanúgy vonatkozik rájuk a szabad iskolaválasztás joga is: családjaik, illetve az őket segítő szakemberek általában a külföldi diákok fogadására felkészült intézményeket keresik. Akadnak olyan iskolák - mint például a Than Károly Ökoiskola, Gimnázium, Szakközépiskola és Szakiskola - amelyek erre a feladatra is vállalkoztak.

Ha mégsem találnak ilyet, a lakhely szerinti iskola köteles fogadni a gyerekeket. Magyarországon jelenleg több mint tízezer külföldi kiskorú vesz részt a közoktatásban, ugyanakkor csak töredékük menekült, oltalmazott, nemzetközi védelemben részesülő gyerek. A menekülő gyerekek nagy része nem tartózkodik huzamosabb ideig Magyarországon, ennek egyrészt az az oka, hogy hazánkban nagyon alacsony a sikeres menedékkérelmek száma.

A külföldi gyerekek integrációjával kapcsolatban meglehetősen változatos tapasztalatokról lehet hallani, jelenleg ugyanis nincs egységes eljárás, egységes módszertan az intézményekben. **A Társaság a Szabadságjogokért** (TASZ) szerda esti kerekasztal-beszélgetésén szakértők számoltak be tapasztalataikról azzal kapcsolatban, hogy a gyakorlatban hogyan érvényesül a migráns háttérű fiatalok integrációja a magyar közoktatásba. Leszögezték: minden, Magyarország területén huzamosabban tartózkodó gyermek tankötelezett, állampolgárságára, vallási és kulturális háttérére való tekintet nélkül, ugyanakkor a többségi társadalomtól való pusztán kulturális vagy vallási eltérés nem indokolhatja a gyermekek többségi társadalomtól elkülönült nevelését.

Ez máris kihívás elé állítja az iskolákat. Nagyon fontos ugyanis a gyerekek fejlesztése (például a nemrég érkezett, még táborkban élő menedékkérő gyerekeknél akár egy hat- és egy nyolcéves gyerek között is nagy különbségek lehetnek). **Hetzer Kata** szerint ezeknek a gyerekeknek nem feltétlenül elsődleges érdeke, hogy minél hamarabb bekerüljenek az iskolába. A **Menedék Egyesület** iskolai

integrációs programjainak vezetője szerint mindenképp szükség van egy átmeneti, stabilizációs időszakra, hiszen a gyerekek egy olyan intézményrendszerbe kerülnek, ami számukra teljesen ismeretlen, és akkor még ott vannak a nyelvi problémák is - a legtöbben ugyanis kezdetben egyáltalán nem beszélnek magyarul.

A felzárkóztatás ugyanakkor veszélyes is lehet **Radó Péter oktatáskutató szerint**, ugyanis ezt az iskolák akár a szegregáció alóli felmentésként is értelmezhetik - figyelmeztetett. Mráz Attila, a TASZ Tanszabadság programvezetője hozzátette: a gyermekek közötti nyelvi, iskolaérettségi, egyéni fejlettségi szintbeli különbségekből adódó pedagógiai kihívásokat is lehetőség szerint integrált oktatás keretében kell leküzdeni. Úgy véli, a gyerekek csak akkor részesülhetnek elkülönített felzárkóztató oktatásban, ha biztosított, hogy az a minél gyorsabb integráció irányába vezet. **Cserekllye Erzsébet, ELTE Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ adjunktusa** szerint ez sokszor nehézségekbe ütközik egy olyan rendszerben, ami előnyben részesíti a szegregált oktatást. Szerinte segítő szakemberek alkalmazására kellene több forrást biztosítani az államnak.

A Menedék Egyesület egyébként épp egy olyan programon dolgozik, amelynek célja a külföldi gyerekek iskolai beilleszkedésének segítése. Ebben interkulturális közvetítők is dolgoznak, akik nem csupán a gyerekeknek, de a szülőknek is segítenek, hogy hatékonyabban tudjanak együttműködni a pedagógusokkal. A program júliusban indul, de az egyesület már eddig is több iskolai érzékenyítő programot valósított meg, számos iskolával dolgozott együtt.

"Azokban az iskolákban, ahol sok a külföldi diák, olyan nyelvtanárokat alkalmaznak, akik a magyart mint idegen nyelvet oktatják" - válaszolt Hetzer Kata lapunk azon kérdésére, hogyan segíthet a magyar oktatás azoknak a gyerekeknek, akik kezdetben egy szót sem értenek a tanórákon. A Menedék programvezetője elmondta, ezeket a gyerekeket külön nyelvórákon fejlesztik, ám miközben tanulják a nyelvet, ugyanúgy látogatják a többi tanórát is. Ám továbbra is hiányoznak azok a széleskörű eszközrendszerek, módszertanok, tankönyvek, amelyek ebben az időszakban is hatékonyabban segíthetnék a gyerekeket. Hetzer Kata felidézte: 2003-ban voltak jó irányba mutató állami intézkedések, mint például az azóta is működő **interkulturális pedagógiai programok**, ám most nem látni azt, hogy ezen a területen sokat dolgozna az állam.

Mráz Attila hozzátette: itt is, mint megannyi más területen, a civil szervezetek veszik át azokat a feladatokat, amelyeket az államnak kellene ellátnia. **"Ez abból a szempontból nem probléma, hogy ezek a szervezetek nagy szakértelemmel rendelkeznek, ám jó gyakorlat lenne, ha az állam együttműködne velük"** - mondta. Most nem ez történik, sőt sokszor küzdeniük kell még azért is, hogy a segítő szervezeteket egyáltalán fogadják azokban az intézményekben, ahol ezek a gyerekek tartózkodnak.